

**Spotkanie sygnatariuszy Partnerstwa na Rzecz Dostępności
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
Warszawa, 25 listopada 2022 roku**

Znaczenie zapewnienia dostępności w procesie włączenia społecznego osób z niepełnosprawnością ruchową – 35 lat doświadczeń Fundacji Aktywnej Rehabilitacji „FAR”

Robert Jagodziński

Fundacja Aktywnej Rehabilitacji FAR - Kim jesteśmy

Fundacja Aktywnej Rehabilitacji FAR jest organizacją pożytku publicznego w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, która od 1988 r. realizuje ogólnopolski program kompleksowej rehabilitacji społecznej osób poruszających się na wózku inwalidzkim, obejmujący wsparcie uczestnika od momentu doświadczenia niepełnosprawności do pełnego włączenia społecznego.

Struktura Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

- W każdym roku **wsparciem** objętych jest co najmniej **2,5 tys. osób**,
- **16 regionalnych punktów** aktywizacji FAR,
- **60 miejsc**, w których organizowane są grupowe formy wsparcia - regionalne zajęcia Aktywnej Rehabilitacji (AR), obozy AR, warsztaty AR.

Perspektywa historyczna programu Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

- **1976 r.** - Igrzyska Paraolimpijskie w Toronto – początki modelu Aktywnej Rehabilitacji (AR),
- **1978 r.** – Pierwszy obóz AR w Szwecji,
- **1981 r.** – Powstanie Stowarzyszenia Rekryteringsgruppen for Aktive Rehabilitering,
- **1988 r.** – Współpraca z RG (Rekryteringsgruppen) i organizacja pierwszego obozu AR w Polsce,
- **1988 r.** – Powołanie Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR,
- **Od 2010 r.** – Fundacja Aktywnej Rehabilitacji FAR jest **największą organizacją na świecie** rozwijającą model AR i liderem europejskiej sieci AR.

Uczestnicy programu Fundacji Aktywnej Rehabilitacji

- Dzieci, młodzież o dorosłe osoby z niepełnosprawnością ruchową poruszające się na wózkach,
- Osoby ze schorzeniami neurologicznymi – uszkodzenie rdzenia kręgowego, rozszczep kręgosłupa, dziecięce porażenie mózgowe, zanik mięśni,
- Osoby z innymi niepełnosprawnościami (pogram aktywizacji zawodowej),
- Osoby żyjące z niepełnosprawnością od urodzenia,
- Osoby po wypadkach komunikacyjnych, przy pracy, związanych ze sportem,

W każdym roku wsparciem objętych jest około **700 dzieci i młodzieży** oraz **800 osób dorosłych** oraz **800 osób w programie aktywizacji zawodowej**, w tym **200 osób** zdobywa zatrudnienie.

Co wyróżnia program Aktywnej Rehabilitacji

- **Wczesna interwencja** – jak najszybsze dotarcie (szpital),
- **Pozytywny wzorzec osobowy** – instruktorzy Aktywnej Rehabilitacji (AR) z niepełnosprawnością
- **Wsparcie grupowe** – Obozy AR, warsztaty AR, warsztaty aktywizacji zawodowej
- **Wsparcie w miejscu zamieszkania,**
- **Wykorzystanie sportu**
  - pływanie,
  - łyżwiectwo,
  - tenis stołowy,

Co wyróżnia program Aktywnej Rehabilitacji

- koszykówka,
- rugby,
- **Wsparcie osób z otoczenia** – lokalne grupy wsparcia,
- **Wykorzystanie International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)** w zarządzaniu procesem aktywizacji.
  - diagnoza i planowanie,
  - realizacji i monitoring,
  - ewaluacja i kontynuacja).

Kadra – najcenniejszy zasób Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

- Instruktorzy Aktywnej Rehabilitacji (AR) z niepełnosprawnością, poruszający się na wózkach – 26,65% zatrudnionego personelu (w Polsce średnio w PES 6,4% i w gospodarce narodowej 3,8%),
- Ścieżka rozwoju od uczestnika programu Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR do instruktora AR,
- Instruktorzy AR – osoby pełnosprawne,

Kadra – najcenniejszy zasób Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

- Osoby z różnymi kwalifikacjami: fizjoterapeuci, terapeuci zajęciowi, pedagodzy, instruktorzy sportu, trenerzy pracy, audytorzy,
- Wolontariusze – studenci, osoby z najbliższego otoczenia,
- Prowadzenie wsparcia uczestników w formule interdyscyplinarnych zespołów.

W każdym roku w program Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR zaangażowanych jest **800 osób.**

Współpraca – Partnerzy Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

Realizacja i zaangażowanie w zadania finansowane i prowadzone przez:

- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON),
- Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (MRiPS),
- Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR),
- Ministerstwo Edukacji i Nauki (MEiN)

Uczelnie wyższe:

- Warszawski Uniwersytet Medyczny (WUM),
- Uniwersytet Medyczny (UM) w Łodzi,
- Akademia Wychowania Fizycznego (AWF) Warszawa,
- Akademia Wychowania Fizycznego (AWF) Poznań,

Współpraca – Partnerzy Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

- Akademia Pedagogiki Specjalnej (APS) w Warszawie,
- Politechnika Gdańska,
- Politechnika Łódzka,

Instytucje systemu wsparcia:

- Szpitale
- Ośrodki pomocy społeczne
- Centra pomocy rodzinie
- Placówki edukacyjne,
- Urzędy pracy

Współpraca międzynarodowa

- Rekryteringsgruppen for Active Rehabilitation, Department of Neuroscience, Karolinska Institutet, The International Spinal Cord Society – rozwój modelu Aktywnej Rehabilitacji (AR)
- FAR uczestniczy w działaniach związanych z wprowadzeniem i rozwojem modelu AR na Litwie, w Ukrainie, Indiach, Botswanie, RPA oraz innych krajach
- ICF Research Branch – zadania związane z propagowaniem i stosowaniem International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)
- International Society of Physical and Rehabilitation Medicine, Swiss Paraplegic Research – projekt InSCI, (28 krajów, z 6 obszarów World Health Organization WHO) WHO - Global Disability Action Plan 2014 – 2021.
- UN-Habitat (efekt World Urban Forum WUF 11 w Katowicach) – działania związane z Dostępnością

„Dostępność” w kontekście osób z niepełnosprawnościami

Biopsychospoleczny model funkcjonowania i niepełnosprawności

„Niepełnosprawność” to skutek lub wynik złożonych wzajemnych związków pomiędzy stanem zdrowia jednostki i czynnikami osobowymi, a czynnikami zewnętrznymi czyli warunkami w jakich jednostka żyje,

„Niepełnosprawność” to wielowymiarowe zjawisko wynikające z wzajemnych oddziaływań między ludźmi i otaczającym ich środowiskiem fizycznym i społecznym, jest w równej mierze skutkiem barier środowiskowych, jak i stanów chorobowych i uszkodzeń.

Systemowy wymiar Dostępności

- Zasada pomocniczości państwa wobec wszystkich grup społecznych,
- Znaczenie Dostępności dla społecznego i gospodarczego rozwoju kraju,
- 13,04 % osób w Polsce to osoby z niepełnosprawnością, w tym 10,4% posiada orzeczenie (EHIS 2019 R.),
- Pracuje 425 tys. osób z niepełnosprawnością (OzN) - wskaźnik zatrudnienia OzN - 26,8% / osoby pełnosprawne 56,2% (GUS BAEL II kw. 2022 r.),
- Tendencje demograficzne – 2020 r. liczba osób powyżej. 60 r.ż. 9,8 mln. (26,5%), prognoza 2030 – 10,8 mln. i 2050 13,7 mln. (40%)

Dostępność w programie Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

- Kluczowe znaczenie Dostępności dla włączenia społecznego uczestników programu Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR – dostępność w miejscu zamieszkania, szkole, miejscu pracy,
- Dostępność do kluczowych usług – ochrona zdrowia, pomoc społeczna, rynek pracy, kultura, rekreacja i czas wolny,
- Indywidualny i egzystencjalny wymiar dostępności – izolacja i wycofanie versus aktywność i włączenie,
- Powiązanie działań dotyczących dostępności z indywidualnym włączeniem uczestników programu FAR.

Jak ma się Dostępność w Polsce ? Doświadczenia Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

- Dostępność – Standard versus Wyzwanie,
- 1988 r. – Niski poziom dostępności we wszystkich obszarach:
  - budynki i usługi,
  - transport,
- Częste zjawisko zamknięcia osób z niepełnosprawnościami (OzN) w mieszkaniach,
- Lata 90 - stopniowe zwiększanie poziomu dostępności,
- Przemiany społeczno – gospodarcze i nowe inwestycje,

Jak ma się Dostępność w Polsce ? Doświadczenia Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

- Sektor prywatny versus publiczny
- Lata 2000 – 2022 utrzymanie trendu poprawy dostępności,
- Znaczenie Programu Dostępność Plus.
  - ✓ wpisanie dostępności w strategię rozwoju Polski
  - ✓ impuls do przekroczenia zjawiska „silosowości” w zarządzaniu państwem
  - ✓ ustawa o zapewnieniu dostępności
  - ✓ upodmiotowienie kluczowych beneficjentów dostępności

Dostępność - wciąż mamy wiele do zrobienia!

- Standardy w zakresie wymogów, usług mających zapewnić dostępność i personel,
- Wiele dobrych praktyk wymagających upowszechnienia,
- Szczególnie trudna sytuacja osób z obszarów wiejskich oraz małych miejscowości,
- Dostępność w szerokim ujęciu (dostępność w całym przebiegu codziennej aktywności) versus podejście fragmentaryczne (dostępny budynek, środek transportu, przestrzeń)
- Znaczenie dostępności miejsca zamieszkania,
- Nie tylko technologie wspomagające - dostępność przedmiotów codziennego użytku,
- Brak dostępności jest głównym czynnikiem niskiej aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami (OzN), w tym zatrudnienia.

Działania Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR w kontekście Programu Dostępność Plus

- DZIAŁANIE 4. Dostępny transport kolejowy,
- DZIAŁANIE 7. Szkolenia dla pracowników sektora transportu,
- DZIAŁANIE 10. Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- DZIAŁANIE 11. Wsparcie edukacji włączającej,
- DZIAŁANIE 16. Dostępne usługi medyczne,
- DZIAŁANIE 19. Przyjazny urząd,
- DZIAŁANIE 22. Mobilność,
- DZIAŁANIE 23. Dostępne usługi społeczne,
- DZIAŁANIE 24. Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej,

Działania Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR w kontekście Programu Dostępność Plus

- DZIAŁANIE 25. Kultura bez barier,
- DZIAŁANIE 26. Sport, turystyka i rekreacja bez barier,
- DZIAŁANIE 27. Praca w administracji,
- DZIAŁANIE 36. Polskie Standardy Dostępności,
- DZIAŁANIE 37. Procedury bez barier,
- DZIAŁANIE 38. Współpraca na rzecz dostępności,
- DZIAŁANIE 42. Potencjał organizacji pozarządowych,
- DZIAŁANIE 43. Spójna polityka społeczna na rzecz dostępności,

Działania skierowane do uczestników programu Fundacji Aktywnej Rehabilitacji FAR

Działania prowadzone od 1988 r.:

- Wsparcie i poradnictwo dotyczące adaptacji miejsca zamieszkania,
- Wsparcie i poradnictwo dotyczące technologii wspomagających,
- Działalność rzecznicza w relacjach z instytucjami systemu wsparcia i świadczącymi usługi kluczowe dla osób z niepełnosprawnościami (OzN)
- Szkolenia uczestników i członków rodzin – funkcjonowanie w przestrzeni społecznej,
- Poradnictwo dotyczące korzystania z instrumentów zapewniania dostępności.

Projekt „Ośrodek Wsparcia Architektury Dostępnej (OWDA)

„Ośrodek Wsparcia Architektury Dostępnej (OWDA) – kompleksowe usługi w zakresie dostępności architektonicznej dla podmiotów publicznych”

Partnerstwo: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) oraz ARQiteka Biuro Projektowe Marta Kulik

Okres realizacji: 01.06.2021 – 30.09.2023

Formy wsparcia:

- Indywidualny program wsparcia w zakresie zapewnienia dostępności architektonicznej (IPDA),
- Audyty dostępności architektonicznej,

Projekt „Ośrodek Wsparcia Architektury Dostępnej (OWDA)

- Doradztwo inwestycyjne,
- Spotkania doradcze,
- Opinie ekspertów

Wypracowanie standardów dostępności - formuła ośrodka doradczego, kwalifikacje personelu, poszczególne usługi (audyt)

Objęcie wsparciem 550 podmiotów publicznych, kryterium reprezentatywności:

- lokalizacja,
- rodzaj usług,
- rodzaj zabudowy.

Program MOBILITY - indywidualna mobilność osób z niepełnosprawnościami

Cel: Zapewnienie dostępu do indywidualnie dostosowanych aut wraz z doradztwem.

- Program realizowany we współpracy z Toyota Motor Poland z udziałem 42 stacji dealerskich,
- Pierwsza edycja 2006 r. druga edycja 2020 r.,

Formy wsparcia:

- Nauka samodzielnego korzystania z auta,
- Doradztwo dotyczące adaptacji, kursy na prawo jazdy i doszkalające,

Program MOBILITY - indywidualna mobilność osób z niepełnosprawnościami

- Adaptacja aut,
- Indywidualny leasing konsumencki dla osób z niepełnosprawnościami (OzN).
- Diagnoza potrzeb OzN,
- Rekomendacje dotyczące adaptacji oraz instrumentów finansowych,
- Szkolenia dla pracowników stacji.

Szkolenia za zakresu świadczenia usług na rzecz osób z niepełnosprawnościami

- W latach 1990 – 2022 r. przeszkolonych zostało ponad 120 tysięcy specjalistów z otoczenia oraz personelu systemu wsparcia,
- Szkolenia dla pracowników instytucji systemu wsparcia:
  - Ośrodki Pomocy Społecznej (OPS),
  - Centra Pomocy Rodzinie (CPR),
  - Powiatowe Urząd Pracy (PUP),
- Szkolenia dla personelu ochrony zdrowia,
- Szkolenia dla personelu edukacji,
- Szkolenia dla pracowników transportu.

Doradztwo w zakresie Dostępności

Adresaci:

- Podmioty publiczne i niepubliczne świadczące usługi na rzecz osób z niepełnosprawnościami (OzN):
  - Ochrona zdrowia,
  - Edukacja,
  - Pomoc społeczna,
- Firmy:
  - Adaptacja stanowiska pracy (środowisko fizyczne i społeczne, organizacja pracy),
  - Dostosowanie budynków i usług.

Zaangażowanie FAR w różne działania dotyczące Dostępności

- Udział w pracach nad ustawą o zapewnieniu dostępności w ramach Rady Dostępności,
- Konsultowanie rozwiązań dostępności dotyczących programów wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami (OzN) - Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (MRiPS)
- Zaangażowanie w działania podejmowane przez Państwowy Fundusz Osób Niepełnosprawnych (PFRON), np.:
  - Program Centra informacyjno-doradcze dla osób z niepełnosprawnością (CIDON)
  - Programy dla Jednostek Samorządu Terytorialnego (JST),
  - Propagowanie instrumentów zapewniania Dostępności

Zaangażowanie FAR w różne działania dotyczące Dostępności

- Inicjatywy propagujące tematykę dostępności, np. akcje „**doświadczenia niepełnosprawności**”, opracowania i publikacje, spotkania ze studentami
- Udział w pracach nad Modelem Edukacji dla Wszystkich – Ministerstwo Edukacji i Nauki (MEiN)

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Fundacja Aktywnej Rehabilitacji „FAR”

tel./fax: 22 651 88 02

e-mail: info@far.org.pl

Facebook: <https://www.facebook.com/FARcentrala>

Youtube: <http://www.youtube.com/user/FARnews>

